



Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Навчально-науковий інститут природокористування та
гуманітарних наук
Кафедра філософії і суспільних наук

РОБОЧА ПРОГРАМА
ВК 21 Партологія

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

(підпис)

Шакун Н.В.

(прізвище та ініціали)

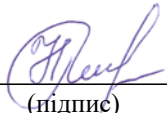
« 01 » вересня 2025 р.

Розробник (-и): Колєватов О.О., доцент, к.і.н., доцент
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Робочу програму навчальної дисципліни обговорено на засіданні кафедри філософії і суспільних наук
(назва кафедри)

Протокол від « 01 » вересня 2025 р. № 8

Узгоджено з гарантом освітньої програми:  Шакун Н.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Загальна інформація про дисципліну.

Тип дисципліни	Вибіркова
Мова викладання	українська
Рік навчання та семестр	3 рік навчання / 6 семестр ОПП «Аналітика суспільно-політичних процесів», першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Викладач (-і)	Колєватов Олексій Олександрович, доцент кафедри філософії і суспільних наук, к.і.н.
Профайл викладача (-ів)	https://dfss.stu.cn.ua/kafedra/komanda/komanda-kol%d1%8dvatov/
Контакти викладача	aleksk79@stu.cn.ua

2. Анотація курсу. Серед головних акторів, які діють на політичній сцені, найбільш впливовими є партії, які виступають головними елементами громадянського суспільства. Важко уявити собі державу, її політичну систему без взаємодії із політичними партіями. Виражаючи інтереси соціальних спільнот і виступаючи головною ланкою, яка пов'язує громадянське суспільство з державою – політичні партії та партійні системи забезпечують представництво соціальних інтересів у політичній сфері суспільства.

Курс «Партологія» знайомить студентів з історичним становленням політичних партій, участю політичних партій у політичній системі, фінансуванні політичних партій, взаємозв'язком політичних партій з державними органами та громадськими організаціями. Аналізуються проблеми формування та функціонування політичних партій та партійних систем, різні підходи партологів щодо визначення сутності політичних партій, їх місце і ролі у політичній системі суспільства, у тому числі і в Україні. Розкривається зміст основних суспільно-політичних доктрин – ідейно-теоретичне підґрунтя розробки програм політичних партій, їх організаційно-технологічні засади діяльності, участі партій у виборчому процесі тощо.

Сьогодні у кожній демократичній країні світу неможливо уявити реалізацію виборчих прав громадян, формування законодавчих та виконавчих органів, розгортання демократії, врегулювання внутрішньополітичних конфліктів, визначення характеру та напрямів політичного процесу, забезпечення зв'язків громадянського суспільства з державою, без такого своєрідного механізму якими є політичні партії. Дисципліна складається з двох модулів: «Сутність, теорії та типології політичних партій», «Основні методи, засоби та технології у діяльності політичних партій. Сучасні тенденції розвитку політичних партій».

3. Мета та завдання курсу. Метою викладання навчальної дисципліни «Партологія» має стати формування у здобувачів вищої освіти сучасних теоретичних знань щодо сутності, значення, функцій, тенденцій розвитку політичних партій, а також уявлення про роль і місце політичних партій в політичній системі суспільства.

Основні завдання навчальної дисципліни «Партологія»: надати здобувачам вищої освіти цілісну систему знань про політичні партії та партійні системи, їх місце та роль у політичних системах суспільств; ознайомити із закономірностями і механізмами формування та функціонування політичних партій; навчити аналізувати способи фінансування політичних партій; ознайомити з сучасним станом партійної діяльності.

Під час вивчення дисципліни здобувач вищої освіти має набути або розширити загальні (ЗК) та спеціальні (фахові) (СК) компетентності передбачені освітньою програмою:

ЗК3. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК13 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

СК10. Здатність аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної та загальнонаукової проблематики.

4. Результати навчання. Здобувач має досягти або вдосконалити програмні результати навчання (ПРН) передбачені освітньою програмою:

ПРН16. Вміти застосовувати загальногуманітарні та філософські знання в різних сферах життєдіяльності.

ПРН18. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

У результаті вивчення навчальної дисципліни ЗВО повинен **знати**:

- основні проблеми, що вивчаються у курсі партологія, її предмет та теоретико-методологічний інструментарій;
- історію зародження та становлення інституту політичних партій;
- організаційні засади діяльності політичних партій та їхнє політико-правове регулювання;
- цілі, завдання, функції та фінансове забезпечення політичних партій;
- партійні системи та основні підходи до їхньої типологізації;

- зарубіжний досвід організації, функціонування політичних партій та їх взаємовідносин з інститутами влади.

ЗВО повинен вміти:

- пояснити зумовленість появи політичних партій, сутності та ролі у політичній системі суспільства;
- визначати ознаки, основні критерії і типи політичних партій;
- аналізувати функціонування і діяльність політичних партій – застосовувати отриманні знання у різних сферах професійної діяльності;
- застосовувати набуті знання для аналізу партійної системи та її основних складових елементів.

5. Пререквізити. Передумовою для вивчення дисципліни є базові знання з дисципліни «Історія української державності і культури».

6. Обсяг курсу.

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	24
Семінарські (практичні) заняття	16
Самостійна робота	80
Всього кредитів (годин)	4 (120 годин)

Форма проведення занять – лекційні, семінарські (практичні), самостійна робота – з використанням системи дистанційного навчання Moodle, літератури, відеоматеріалів.

7. Тематика курсу.

Змістовий модуль 1. Сутність, теорії та типології політичних партій

Тема 1. Партологія як наука. Політична думка про генезу політичних партій

Об'єкт та предмет партології. Теоретико-методологічний інструментарій партології (закони, категорії, методи). Політичні партії в системі громадських об'єднань. Стадії розвитку та типологія громадсько-політичних рухів. Партії як аристократичне угруповання. Добирати необхідну інформацію з різних джерел при аналізі еволюційно-історичного шляху розвитку партій. Бар'єри, які долає партія у своєму розвитку. Партії як політичні клуби. Масові політичні партії та особливості їх формування в різних регіонах світу. Перші сучасні масові партії.

Тема 2. Класичні та сучасні теорії політичних партій

Ідейно-теоретичні витоки класичної теорії політичних партій (Н. Макіавеллі, Ф. Бекон, Т. Гоббс, Д. Юм, Е. Берк, Ш. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо, А. де Токвіль, Дж. Міль, Г. Еллінек, Г. Кельзена). Класичні теорії політичних партій (М. Острогорський, Р. Міхельс, М. Вебер, М. Дюверже). Сучасні теорії політичних партій. Напрями на яких формується сучасна партологія. Ефективно працювати з інформацією для аналізу внеску українських дослідників у розвиток партології (В. Липинський, В. Старосольський, С. Дністрянський, М. Стахів, О. Назарук та ін.).

Тема 3. Сутність та структура політичної партії

Основні підходи до визначення сутності політичної партії. Функції політичних партій у політичній системі суспільства. Функції політичних партій на трьох рівнях суспільної діяльності за М. Вегешом. Структура політичних партій та способи їх організації. Статут партії. Інститут членства у політичній партії. Основні риси сучасних американських партійних організацій. Типологія американської партійної структури. Організаційні моделі політичної партії. Особливості організаційної структури політичних партій України.

Тема 4. Типології політичних партій. Сучасний стан та напрямки правового регулювання діяльності партій

Формування системи критеріїв типологізації політичних партій (Д. Юм, А. Токвіль, Д. Медісон, М. Вебер, Г. Кітчелта та ін.). Функціональний та організаційний виміри

класифікаційного поділу політичних партій. Альтернативні класифікації політичних партій. Світовий досвід створення законодавчої бази функціонування партій. Основні способи набуття політичними партіями легального статусу. Політико-адміністративні засади діяльності політичних партій в Україні.

Змістовий модуль 2. Основні методи, засоби та технології у діяльності політичних партій. Сучасні тенденції розвитку політичних партій

Тема 5. Політична ідеологія в діяльності політичних партій. Фінансування політичних партій

Поняття, структура та функції політичної ідеології. Різновиди та особливості основних ідеологічних течій (лібералізм, консерватизм, соціалізм, соціал-демократія, нові ліві течії, комунітаризм, фемінізм, антиглобалізм, екологізм). Основні принципи створення партійних програм. Особливості ідеологічної ідентифікації політичних партій в Україні. Демократичні стандарти фінансування політичних партій. Підходи до розподілу безкоштовного ефірного часу в Європі. Основні механізми фінансового контролю та санкцій. Досвід фінансової діяльності партій у сучасній Україні.

Тема 6. Основні методи, засоби та технології у діяльності політичних партій

Партії – головний суб'єкт електоральної організації виборчих кампаній. Основні блоки завдань партії у ході виборчої кампанії. Політичний маркетинг. Форми агітації. Засоби масової інформації в електоральній діяльності політичних партій. Особливості регламентації участі політичних партій у виборчому процесі. Процедура висунення партіями своїх кандидатів та складання списків. Взаємозв'язок між партіями і фракціями парламенту. Специфіка застосування політичних технологій у роботі партій. Найпоширеніші виборчі технології, які системно застосовуються в українській практиці за М. Головатим. Особливості побудови іміджу політичної партії та її репутації. Девіантні технології у діяльності політичних партій.

Тема 7. Роль політичних партій у процесі державного управління. Сучасні тенденції розвитку політичних партій

Особливості взаємодії держави і політичних партій, участь партій у формуванні органів державної влади та використання отриманих теоретичних знань для оцінки конкретних ситуацій, що виникають в різних сферах життєдіяльності. Типи форм взаємодії політичних партій як об'єднань громадян та державних органів влади. Парламентська діяльність політичних партій. Коаліції у парламенті. Парламентська фракція. Демократичні принципи функціонування фракцій. Парламентська опозиція. Роль політичних партій у формуванні виконавчої влади. Умови зародження та зміни ролі сучасних політичних партій. Тенденції розвитку сучасних політичних партій.

Тема 8. Партійні системи

Аналізувати літературу з соціокультурної та загальнонаукової проблематики при вивченні основних характеристик партійної системи. Сучасні підходи до типологізації партійних систем. Типологія партійної системи за Дж. Сарторі. Функції партійних систем та їхній взаємозв'язок з виборчою системою.

Теми лекційних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Партіологія як наука. Політична думка про генезу політичних партій	3
2	Класичні та сучасні теорії політичних партій	3
3	Сутність та структура політичної партії	3
4	Типології політичних партій. Сучасний стан та напрямки правового регулювання діяльності партій	3
5	Політична ідеологія в діяльності політичних партій. Фінансування політичних партій	3

6	Основні методи, засоби та технології у діяльності політичних партій	3
7	Роль політичних партій у процесі державного управління. Сучасні тенденції розвитку політичних партій	3
8	Партійні системи	3
Разом		24

Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Партологія як наука. Політична думка про генезу політичних партій	2
2	Класичні та сучасні теорії політичних партій	2
3	Сутність та структура політичної партії	2
4	Типології політичних партій. Сучасний стан та напрямки правового регулювання діяльності партій	2
5	Політична ідеологія в діяльності політичних партій. Фінансування політичних партій	2
6	Основні методи, засоби та технології у діяльності політичних партій	2
7	Роль політичних партій у процесі державного управління. Сучасні тенденції розвитку політичних партій	2
8	Партійні системи	2
Разом		16

Самостійна робота

№	Назва теми	Години
1	Партологія як наука. Політична думка про генезу політичних партій	10
2	Класичні та сучасні теорії політичних партій	10
3	Сутність та структура політичної партії	10
4	Типології політичних партій. Сучасний стан та напрямки правового регулювання діяльності партій	10
5	Політична ідеологія в діяльності політичних партій. Фінансування політичних партій	10
6	Основні методи, засоби та технології у діяльності політичних партій	10
7	Роль політичних партій у процесі державного управління. Сучасні тенденції розвитку політичних партій	10
8	Партійні системи	10
Разом		80

8. Система оцінювання та вимоги

Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання знань ЗВО здійснюється за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням у національну шкалу (шкалу Університету) та шкалу ECTS, відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету “Чернігівська політехніка”» https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-potochne-ta-pidsumkove-oczinuyuvannya-znan-zdobuvachiv-vo.pdf. Система оцінювання знань з навчальної дисципліни включає поточний та семестровий контроль знань. ЗВО може набрати до 75% (75 балів) підсумкової оцінки за виконання протягом семестру всіх видів робіт і до 25% (25 балів) підсумкової оцінки на екзамени, які сумуються в загальну оцінку за курс. Поточний контроль проводиться шляхом спілкування із здобувачами вищої освіти під час лекцій, семінарських занять, усного та письмового опитувань здобувачів вищої освіти, оцінювання результатів неформальної освіти та виконання самостійної роботи. Семестровий контроль проводиться у формі екзамену відповідно до графіку навчального процесу згідно затвердженого розкладу. Для складання існують білети. Білети складаються з двох питань (1 та 2 теоретичні питання – до 12,5 балів). У 11-12,5 балів оцінюється відповідь на питання, яка є повною, її зміст відповідає сутності поставленого питання, (допускаючи при цьому 1-2 незначні помилки). 8-10 балів – відповідь правильна, послідовна, логічна, але ЗВО допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу; 5-7 балів ЗВО володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення; 1-4 бали ЗВО виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу; відповідь не розкриває поставлених запитань чи завдань; допускає грубі помилки; 0 балів – ставиться коли відповідь на питання є повністю неправильною. Оцінювання успішності ЗВО під час семестрового контролю вноситься у відомість успішності та навчальну картку здобувача вищої освіти в автоматизованій системі управління – АСУ «ВНЗ».
Семінарські (практичні) заняття	Усне опитування включає в себе опитування за будь-яким питанням, винесеним на семінарське заняття (за вибором викладача), відповідь на питання інших ЗВО, відповідь на питання для повторення (з тем, що було вивчено раніше). Максимальна кількість балів може бути виставлена ЗВО, підготовленим до відповідей на усі питання теми, включаючи питання винесені на самостійне опрацювання. За кожне виконане завдання здобувач вищої освіти отримує певну кількість балів з урахуванням максимальної кількості балів. Здобувач вищої освіти за роботу на семінарських заняттях змістовних модулів може отримати до 9 (9,5) балів. Складові частини оцінки: відповідь на питання (виконання індивідуальних завдань) – до 9,5 (9) балів; доповнення – до 7,5 (7) балів; запитання – до 2 балів. Загальна максимальна кількість балів за семінарські заняття – 75. Оцінюючи відповідь ЗВО, викладач керується такими критеріями, як: 8-9,5 (8-9) балів – повне, послідовне та обґрунтоване викладення матеріалу. Відповідь свідчить про глибоке розуміння питання та його зв'язок з іншими темами та

	питаннями. 6-7 балів – ЗВО дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач відповідає не чітко. 4-5 бали – ЗВО виявляє знання і розуміння основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає суттєві помилки і усвідомлює їх тільки після повторної вказівки викладача. Викладає матеріал не послідовно. Відповіді на уточнюючі запитання дає не одразу, не впевнено та не чітко. На додаткові питання викладача не відповідає, або відповідає дуже поверхово. 2-3 бали – ЗВО у відповіді припускається грубих помилок і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача; поверхово орієнтується в питанні та темі, яка обговорюється на семінарському занятті. 1 бал – ЗВО намагається відтворити зміст матеріалу, однак взагалі не розуміє його змісту. 0 балів отримує ЗВО, який відмовляється відповідати на запитання.
Умови допуску до підсумкового контролю	До підсумкового семестрового контролю допускаються ЗВО, які виконали всі обов'язкові види робіт та мають підсумкову оцінку від 35 балів і більше. У випадку, якщо ЗВО протягом семестру не виконав у повному обсязі передбачених робочою програмою навчальної дисципліни всіх видів навчальної роботи, має більше 30% пропусків навчальних занять (без поважних причин) від загального обсягу аудиторних годин відповідної навчальної дисципліни або не набрав мінімально необхідну кількість балів (тобто кількість балів, яка сумарно з максимально можливою кількістю балів, які ЗВО може отримати під час семестрового контролю не дозволить отримати підсумкову оцінку «задовільно – Е, 60 балів»), (35 балів), то він не допускається до складання екзамену під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість. На ліквідацію академічної заборгованості виноситься весь обсяг теоретичного матеріалу, що передбачений робочою програмою навчальної дисципліни. Академічна заборгованість повинна бути ліквідована до атестації здобувача вищої освіти, а у випадку коли заборгованість виникла з дисципліни, знання, уміння та навички з якої, відповідно до структурно-логічної схеми підготовки фахівця, потрібні для вивчення навчальних дисциплін наступного семестру, то така заборгованість повинна бути ліквідована до початку нового семестру. Академічна заборгованість ліквідується здобувачами вищої освіти протягом наступних семестрів згідно з розкладами ліквідації академзаборгованості, що затверджуються директором ННІ за поданням відповідних кафедр. Результати ліквідації академзаборгованості відображаються в ліквідаційній відомості успішності.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю		Кількість балів
Змістовий модуль 1. Сутність, теорії та типології політичних партій		0...37,5
1	Робота на 1-му семінарському (практичному) занятті	0...9
2	Робота на 2-му семінарському (практичному) занятті	0...9,5
3	Робота на 3-му семінарському (практичному) занятті	0...9,5

4	Робота на 4-му семінарському (практичному) занятті	0...9,5
Змістовий модуль 2. Основні методи, засоби та технології у діяльності політичних партій. Сучасні тенденції розвитку політичних партій		0...37,5
1	Робота на 1-му семінарському (практичному) занятті	0...9,5
2	Робота на 2-му семінарському (практичному) занятті	0...9,5
3	Робота на 3-му семінарському (практичному) занятті	0...9,5
4	Робота на 4-му семінарському (практичному) занятті	0...9
Усього поточний і проміжний модульний контроль		0...75
Семестровий контроль (екзамен)		0...25
Разом		0...100

Шкала оцінювання результатів навчання

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (диференційований залік)	
		для екзамену (диференційованого заліку), курсового проєкту (роботи), практики, атестації	для заліку
90-100	A (відмінно)	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	добре	
75-81	C (добре)		
66-74	D (задовільно)	задовільно	
60-65	E (достатньо)		
0-59	FX (незадовільно)	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання

9. Обладнання та програмне забезпечення. Для проведення лекційних та семінарських (практичних) занять можуть використовуватися мультимедійний проектор, ноутбук, система відеоконференцзв'язку Microsoft Teams (для дистанційного або змішаного навчання), навчальна платформа Moodle.

10. Політики курсу.

У випадку, якщо здобувач протягом семестру не виконав у повному обсязі всіх видів навчальної роботи, має невідпрацьовані лабораторні роботи або не набрав мінімально необхідну кількість балів (35), він не допускається до складання екзамену під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість у порядку, передбаченому [«Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів НУ «Чернігівська політехніка»»](#). Повторне складання екзамену з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється. У випадку повторного складання екзамену всі набрані протягом семестру бали анулюються, а повторний екзамен складається у вигляді спілкування по питанням.

До загальної політики курсу відноситься дотримання принципів відвідування занять у відповідності до затвердженого розкладу, а також вільного відвідування лекційних занять для осіб, які отримали на це дозвіл відповідно до [«Порядку надання дозволу на вільне відвідування занять здобувачам вищої освіти НУ «Чернігівська політехніка»»](#). Запорукою успішного вивчення дисципліни є активність та залучення під час проведення семінарських/практичних та лекційних

занять – відповіді на запитання викладача (як один з елементів поточного контролю), задавання питань для уточнення незрозумілих моментів, вирішення практичних завдань. Консультації відбуваються в аудиторіях університету у відповідності до затвердженого розкладу або ж особистих чи групових консультацій (через вбудований форум) на сторінці курсу в системі дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка». За об'єктивних причин (наприклад, карантин, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись дистанційно за погодженням із деканатом та викладачем, що читає курс.

Політика користування ноутбуками / смартфонами

Прохання до здобувачів тримати смартфони переведеними у беззвучний режим протягом лекційних та семінарських (практичних) занять, так як дзвінки, переписки та спілкування у соціальних мережах відволікають від проведення занять як викладача, так й інших здобувачів. Ноутбуки, планшети та смартфони не можуть використовуватися в аудиторіях під час занять та під час проведення підсумкового контролю (за виключенням проходження тестового контролю в системі Moodle).

Політика заохочень та стягнень

За результатами навчальної, наукової або організаційної діяльності здобувачів вищої освіти за курсом їм можуть нараховуватися додаткові бали – до 15 балів, у залежності від вагомості досягнень. Види позанавчальної діяльності, за якими здобувачі вищої освіти заохочуються додатковою кількістю балів: участь у міжнародних проектах, наукові дослідження, тези, участь у науково-практичних конференціях, винаходи, патенти, авторські свідоцтва за напрямками курсу.

Політика академічної доброчесності

Академічна доброчесність повинна бути забезпечена під час проходження даного курсу (принципи описані у [Кодексі академічної доброчесності НУ «Чернігівська політехніка»](#)). Списування під час проміжного та підсумкового контролів, виконання практичних завдань на замовлення, підказки вважаються проявами академічної недоброчесності. Від усіх слухачів курсу очікується дотримання академічної доброчесності у зазначених вище моментах. До здобувачів вищої освіти, у яких було виявлено порушення академічної доброчесності, застосовуються різноманітні дисциплінарні заходи (включаючи повторне проходження певних етапів).

Правила перезарахування кредитів

Кредити, отримані в інших закладах вищої освіти, а також результати навчання у неформальній та/або інформальній освіті, можуть бути перезараховані викладачем у відповідності до положення [«Порядок визначення академічної різниці та перезарахування навчальних дисциплін у НУ «Чернігівська політехніка»](#)». Визнання результатів навчання у неформальній освіті розповсюджується на окремі змістові модулі (теми) навчальної дисципліни.

11. Рекомендована література.

1. Гошовська В.А., Комаха Л.Г. Елітознавство. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 220 с.
2. Довбенко Т.В., Колєватов О.О., Крук О.І. Аналіз впливу соціокультурної ідеології на мобілізацію політичних партій та еліт в умовах війни. *Національні інтереси України*. 2025. № 5 (10). С. 1326–1337.
3. Зан М. Репрезентація етнополітичних партій міноритарних груп України у форматі парламентських електоральних циклів 1998–2019 рр. *Політикус*. 2020. Вип. 4. С. 146–154. URL: http://politicus.od.ua/4_2020/23.pdf
4. Кармазіна М. Політичні партії України у процесі виборів Президента України у 2019 р.: кількісно-якісний аналіз участі. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/02/karmazina_politychni.pdf
5. Колєватов О.О., Крук О.І., Мандрагеля В.А. Аналіз суспільно-політичної думки про вплив політичних доктрин, партій та еліти на виборчий процес. *Актуальні проблеми політики*. 2025. № 76. С. 117-125.
6. Колєватов, О.О., Нинюк, І.І., & Ткачук, А.І. (2025). Політичні еліти та їхній вплив на динаміку розвитку політичних партій в Україні. *Український політико-правовий дискурс*, (8).
7. Колодій А. Вплив місцевих виборів 2020 року на розвиток багатопартійності в Україні. *Політичні партії і вибори: українські та світові практики: зб. ст. і тез за результатами п'ятої міжнародної наукової конференції «Політичні партії і вибори: українські та світові*

практики» (пам'яті Юрія Романовича Шведа) від 28 листопада 2020 року / за ред. А. Романюка і В. Литвина. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2021. Вип. 5. С. 178–197.

8. Копинець Ю.Ю. Характеристика конфігурації та основних тенденцій розвитку партійної системи України за результатом електорального циклу 2019–2020 рр. *Регіональні студії: науковий журнал*. 2021. № 24. С. 30–41.
9. Основи громадянського суспільства та політичних знань: навч. посіб. / за заг. ред. В. І. Бортнікова. 2-ге вид., випр. та допов. Суми : Унів. кн., 2023. 646 с.
10. Палінчак М., Остапець Ю., Лешанич М. Особливості процесу інституалізації політичних партій і партійної системи України в умовах демократичного транзиту: монографія. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра» 2021. 240 с.
11. Светлакова М. Вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на перебудову партійного ландшафту європейських країн. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2021. Випуск 1 (49). С. 73–78.
12. Dommet K., Kefford G. The digital ecosystem: The new politics of party organization in parliamentary democracies *Party Politics*: 2021, Vol. 27(5) P. 847–857.

Інформаційні ресурси.

1. Бібліотека Верховної Ради України. URL: <http://www.lib.rada.gov.ua>
2. Верховна Рада України (Закони України, Укази Президента, Постанови КМУ). URL: <http://www.rada.gov.ua>
3. Електронний архів НУ «Чернігівська політехніка» (IRChNUT). URL: http://library2.stu.cn.ua/resursi_biblioteki/elektronnij_arhiv_chntu/
4. Інститут аналізу політики та стратегій. URL: <http://IPAS.org.ua>
5. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи Національної академії наук України, публікації. URL: <https://idss.org.ua/public>
6. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. URL: <http://www.ipiend.gov.ua>
7. Кабінет міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
8. Мережа аналітичних центрів України. URL: <http://intellect.org.ua>
9. Міжнародний центр перспективних досліджень. URL: <http://www.icps.kiev.ua/>
10. Науковий журнал «Політикос». URL: <http://politicus.od.ua>
11. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
12. Національна парламентська бібліотека України. URL: <http://elib.nplu.org/>
13. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. URL: <http://www.niss.gov.ua>
14. Сайт Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua>
15. Система дистанційного навчання moodle НУ «Чернігівська політехніка». Курс «Партологія». URL: <https://eln.stu.cn.ua/course/view.php?id=8659>
16. Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка. URL: <http://www.uisr.org.ua/>
17. Український незалежний центр політичних досліджень. URL: <http://www.ucipr.kiev.ua/>
18. Український центр економічних і політичних досліджень ім. А. Разумкова. URL: <http://www.uceps.com.ua/>
19. Український центр політичного менеджменту. URL: <http://www.politik.org.ua/>
20. Центр політико-правових реформ. URL: <http://www.pravo.org.ua/>
21. Центр Разумкова. URL: <http://razumkov.org.ua/>